

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3295/2022. (VI. 24.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.IV.20.672/2020/7. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselő (dr. Szepesházi Péter ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be, amelyben kérte a Kúria Pfv.IV.20.672/2020/7. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását, és a Fővárosi Ítéltábla 1.Pf.21.062/2019/9/II. számú és a Fővárosi Törvényszék 31.P.23.595/2018/31. számú ítéletére kiterjedően történő megsemmisítését.
- [2] 1.1. A megelőző bírósági eljárásban megállapított tényállás szerint az indítványozó egy egyetem testnevelő-edző, BSC szakos, önköltséges képzésén végezte a tanulmányait. Ennek során bejelentést tett, amely szerint Cs. Zs. egyetemi tanársegéd (a továbbiakban: oktató) szerint nem dolgozhatna tanársegédként, mert nem felel meg az előírások szerinti követelményeknek. Gimnasztika órán 2013. március 9-én az indítványozó és az oktató közötti szóváltás során az oktató az indítványozót – a hallgatóság előtt – aljasnak nevezte. Az indítványozó az oktató ellen panaszt tett e megjegyzéséért. Egy másik oktató ellen pedig azért tett panaszt, mert állítása szerint az esélyegyenlőség általános elvével ellentétesen nyilatkozott.
- [3] Az egyetem Etikai Bizottsága 2013. december 18-án meghozott határozatában megállapította, hogy az oktatók nem követtek el etikai normasértést. Az indítványozó a határozat ellen nem terjesztett elő fellebbezést.
- [4] Az indítványozó a 2013/2014. tanév II. félévében a Biomechanikai Tanszék által oktatott mozgástanulás és szabályozás tárgyból a 2014. május 29-i vizsgáján, a 2014/2015. tanév I. félévében a 2015. január 5-i és a 2015. január 8-i vizsgáin, a 2014/2015. tanév II. félévében a 2015. május 27-i vizsgáján elégtelen érdemjegyet kapott.
- [5] Az indítványozó 2015. június 9-én panasszal fordult a mozgástanulás és szabályozás tantárgyból tett vizsgáinak értékelése miatt az egyetem rektorához. A panasz bejelentése után 2015. június 11-én a tanszék ügyintézője a mozgástanulás és szabályozás tantárgy oktatóval és az indítványozóval történt egyeztetést követően az indítványozót a vizsgakurzusról lejelentette, a 2015. május 27-i sikertelen vizsgája nem került beírásra a nyilvántartásba, amelyet az indítványozó tudomásul vett.
- [6] Az egyetemen 2015. október 15-én tüzeset következett be, amelynek során a Biomechanikai Tanszék iratainak egy része, köztük a mozgástanulás és szabályozás tantárgyból tett 2014. évi és a 2015. évi vizsgák vizsgalapjai megsemmisültek.
- [7] Az egyetem az indítványozónak 2015/2016. tanév I. félévében a mozgástanulás és szabályozás tantárgyból harmadik tárgyfelveleteli lehetőséget biztosított. Az indítványozó 2015. december 21-én 36%-os, 2016. január 6-án 40%-os eredményre elégtelen érdemjegyet kapott. Az egyetem tanulmányi hivatala ezért a 2016. feb-

ruár 1-jén meghozott határozatával az indítványozó hallgatói jogviszonyát megszüntette. Az indítványozó felbuzerálása folytán az egyetem a 2016. február 18-i határozatával az elsőfokú határozatot megsemmisítette, és egy további vizsga lehetőséget biztosított az indítványozónak azzal, hogy ha akkor sem teljesíti eredményesen a vizsgáit, a hallgatói jogviszonya megszüntetésre kerül. Az indítványozó a 2016. június 1-jén tett vizsgán 46%-os eredményre elégtelen érdemjegyet kapott, ezért az egyetem az indítványozó hallgatói jogviszonyát 2016. július 11-ével megszüntette.

- [8] Az indítványozó keresete alapján a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság ítéletével az egyetem határozatát hatályon kívül helyezte és új eljárás lefolytatására kötelezte, mert a tényállás további tisztázását tartotta szükségesnek. Az ítélet meghozatalát követően az indítványozó 2017. szeptember 14-én előzetes bejelentés nélkül felkereste az egyetem jogi igazgatóját az irodájában és hallgatói jogviszonya visszaállítását kérte. Az irodában ketten voltak, indulatosan beszéltek, melynek során a jogi igazgató azt mondta az indítványozónak, hogy „tanuljon meg olvasni, ha nem érti a tájékoztatást”.
- [9] Az indítványozó keresetében kérte, hogy a bíróság kötelezze az egyetemet 2 000 000 forint (ebből 1 600 000 forint sérelemdíj és 400 000 forint nem vagyoni kártérítés) megfizetésére. Ebből 1 350 000 forint sérelemdíjat a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:43. § c) pontjába, valamint az egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Ebtv.) 8. § j) és t) pontjába ütköző, a 2015. január 5-i, a január 8-i és a 2015. május 27-i vizsgák értékelésénél való hátrányos megkülönböztetésre hivatkozással érvényesítette. Az indítványozó a becülethez és jóhírnévhez fűződő személyiségi joga megsértését az oktató azon magatartására hivatkozással állította, hogy őt „aljasnak” nevezte. Ezért 400 000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetését kérte a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) alapján. A jogi igazgató azon állított jogsértése miatt, amikor azt mondta neki, hogy „tanuljon meg olvasni, ha nem érti a tájékoztatást”, 250 000 forint sérelemdíj megtérítését igényelte, mivel az indítványozó álláspontja szerint ezzel a kijelentésével olvasni nem tudó analfabéta személynek nevezte.
- [10] Az egyetem a kereset elutasítását kérte. Az oktató és a jogi igazgató állított jogsértése tekintetében vitatta az indítványozó keresetességi jogát. Az oktató jogsértésével összefüggésben érvényesített igény vonatkozásában elévülési kifogást is előterjesztett.
- [11] Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította. A másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.
- [12] A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A Kúria döntésének indokolásában az egyetem elévülési kifogásával összefüggésben kiemelte, hogy a bírói gyakorlat (pl. Pfv.IV.22.334/2016/3. számú döntés) szerint a régi Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontja szerinti igényekre – eltérően az objektív szankcióktól – a régi Ptk.-nak az elévülésre vonatkozó szabályai alkalmazandók. Vizsgálni kellett ezért, hogy az Etikai Bizottság eljárása kihatott-e az oktatóval szembeni követelés elévülésére. Ehhez mérten a Kúria megállapította, hogy a régi Ptk. 326. § (2) bekezdése értelmében az Etikai Bizottság határozata nem volt alkalmas az elévülés nyugvásának megállapítására. Önmagában ugyanis annak a ténynek, hogy az Etikai Bizottság eljárásában elmarasztalják-e a „károkozó (oktatót)”, az indítványozót sem objektív, sem szubjektív módon nem zárta el attól, hogy az igényt az egyetemmel szemben érvényesítse, mivel a személyhez fűződő jog megsértése és az abból eredő igények érvényesítése nem függ ennek az eljárásnak az eredményétől. Az indítványozónak az oktató magatartása miatt a perbeli igényének érvényesítésére az Etikai Bizottság eljárásának eredménye nincs hatással, az nem „előkérdése” a követelésnek, emiatt az indítványozó követelése nem nyugodott.
- [13] A Kúria utalt arra is, hogy alaptalanul állította az indítványozó, hogy az oktató 2013. március 9-én tett kijelentése miatt érvényesített nem vagyoni kártérítési igénye azért nem élvült el, mert azt már 2017. augusztus 25-én előterjesztett keresetlevelében érvényesítette, emiatt megszakadt az elévülés. Az indítványozó állításával szemben a Kúria rámutatott, hogy az eredetileg benyújtott keresetlevelében érvényesített nem vagyoni kárigénye ilyen követelést nem tartalmazott. A Kúria ezért egyetértett az eljáró bíróságokkal abban, hogy az indítványozó nem vagyoni kártérítési igénye elévült, emiatt a régi Ptk. 325. § (1) bekezdése alapján a nem vagyoni kártérítés feltételei nem vizsgálhatók.
- [14] A Kúria az Ebtv. 8. § j) pontjával összefüggésben hangsúlyozta, hogy e rendelkezés alapján a hátrányos megkülönböztetés az egyén személyiségének lényegi vonását alkotó valamely védett tulajdonsága alapján vizsgálható. Az indítványozó a hátrányos megkülönböztetés iránti keresete körében védett tulajdonságként a „politikai vagy más véleményt” jelölte meg. A Kúria utalt ugyanakkor arra, hogy az indítványozó az elsőfokú eljárás során a védett tulajdonságával összefüggésben arra hivatkozott, hogy többször élt a szabad véleménynyilvánítás jogával az egyetem felé, és e kritikai megnyilvánulásai miatt érte hátrányos megkülönböztetés a mozgástanulmányok tantárgy vizsgái alkalmával. A Kúria álláspontja szerint ezáltal az indítványozó „más véleményként”

arra hivatkozott, hogy a saját iskolai teljesítményét értékelte a tanárai megítéléséhez képest eltérően, amellyel egyben az iskolai teljesítmény értékelése során a hátrányos megkülönböztetést is állította. Ezzel az indítványozó valójában ugyanazt a magatartást jelölte meg védett tulajdonságként, mint amely magatartással az egyenlő bánásmód megsértését állította. A Kúria hangsúlyozta, hogy az indítványozó által állított hátrányos megkülönböztetés mibenlétében megjelölt magatartás nem lehet egyben az a védett tulajdonság is, amely az egyenlő bánásmód megsértésének vizsgálatához elengedhetetlen jogszabályi feltétel. A Kúria ezért megállapította, hogy az iskolai teljesítménynek az indítványozó számára nem elfogadható megítélése és emiatt tett kritikai megnyilvánulásai önmagában azon az alapon, hogy az egyetem oktatói hasonló teljesítményt – az indítványozó szerint – más hallgatók esetében kedvezőbben értékelték, valamely védett tulajdonság megjelölésének hiányában a hátrányos megkülönböztetés vizsgálatát és megállapítását nem teszi lehetővé, ezért az indítványozónak a hátrányos megkülönböztetésre alapított kereseti kérelme érdemben nem volt vizsgálható.

- [15] 1.2. Az indítványozó álláspontja szerint a támadott bírói döntések az Alaptörvény XI. cikkét, XV. cikkét, XXIV. cikkét és XXVIII. cikk (1) bekezdését sértik.
- [16] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét részben a fegyverek egyenlőségének elvével összefüggésben állította. E körben előadta, hogy a Fővárosi Törvényszék 31.P tanácsa a 2018. február 28-án kelt végzésében megállapította illetékességének és hatáskörének a hiányát, és erre való tekintettel elrendelte a keresetlevél áttételét a Budai Központi Kerületi Bírósághoz, egyúttal mellékelten megküldeni rendelte a keresetlevelet az egyetem részére. Az indítványozó álláspontja szerint a kereset megküldése az egyetem részére olyan cselekedet volt, amely alkalmas volt arra, hogy az egyetemet előnyben részesítse a tekintetben, hogy időt adjon a peres eljárásra történő felkészülésére. Ezáltal a bíróság eljárása a fegyver egyenlőségek elvét megsértette.
- [17] Az indítványozó álláspontja szerint a tisztességes bírósági eljáráshoz való joga azért is sérült, mert az elsőfokú bíróság a törvényben foglalt eljárási garanciák megsértésével fogadta be az egyetem ellenkérelmét. Azt ugyanis egy meghosszabbított határidőt elmulasztva, elkészen terjesztette elő. Ezzel összefüggésben hivatkozott arra, hogy a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 147. § (3) bekezdése alapján a konkrét esetben nem volt lehetőség a határidő meghosszabbítására, és a Pp. 151. § (3) bekezdését megsértve az egyetem az igazolási kérelem előterjesztésével együtt az elmulasztott cselekményt sem pótolta. Ezzel összefüggésben hivatkozott arra is, hogy a bíróságok *contra legem* értelmezték a jogszabályi rendelkezéseket, és ezáltal megsértették a bírói függetlenség elvét [Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés].
- [18] Az indítványozó álláspontja szerint a másodfokú eljárás során azáltal sérült a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogból fakadó törvényes bíróhoz való joga, hogy a 2020. február 6-án tartott fellebbezési tárgyalást a Fővárosi Ítéltábla 1.Pf. tanácsa az ügyelosztási rendtől eltérő összetételben tartotta, és ebben az összetételben hozta meg a másodfokú ítéletet is. Sérelmezte, hogy a 2020. január 1-jén nyilvánosan elérhető ügyelosztási rend szerint a tanács elnöke Véghné dr. Szabó Zsuzsanna bíró és dr. Ribai Csilla elnök, ehhez képest tanácselnökként dr. Hegedűs Mária bíró járt el. Utalt arra is, hogy ügyében korábban Fermanné dr. Polák Zita járt el tanácselnökként.
- [19] Az indítványozó álláspontja szerint a Kúria támadott ítélete azért sérti a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogból fakadó nyilvános tárgyaláshoz való jogot, mert a 74/2020. (III. 31.) Korm. rendelet 29. § (1) bekezdése alapján tévesen tájékoztatta az indítványozót arról, hogy a felülvizsgálati eljárásokban a felek tárgyalás tartását nem kérhetik. Az indítványozó a felülvizsgálati eljárással összefüggésben is állította a törvényes bíróhoz való jog sérelmét arra tekintettel, hogy a Kúria ügyében eljáró tanácsának az összetétele miatt álláspontja szerint „a Kúria függetlensége és pártatlansága erősen megkérdőjelezhető”. Érvelése szerint az ügyelosztási rend alapján tanácselnökként nem dr. Kovács Zsuzsannának, hanem Böszörményiné dr. Kovács Katalinnak kellett volna eljárnia. Utalt továbbá arra is, hogy véleménye szerint a tanácsban nem járhatott volna el dr. Dzsula Marianna bírónő, mert korábban a Fővárosi Ítéltábla polgári kollégiumvezetőjeként „az indítványozó ügyével találkozhatott”.

II.

- [20] Az Alaptörvény érintett rendelkezése:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

III.

- [21] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság Abtv.-ben foglalt törvényi feltételeinek eleget tesz-e.
- [22] 1. Az Alkotmánybíróság az indítványban megjelölt alaptörvényi rendelkezésekkel összefüggésben elsőként kiemeli, hogy az alkotmányjogi panasz az Alaptörvényben biztosított jogok védelmének az eszköze. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának ezért törvényi feltétele [Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pont, 52. § (1b) bekezdés b) pont], hogy az indítványozó Alaptörvényben biztosított jog sérelmére hivatkozzon.
- [23] Az indítvány e feltételnek csak részben tesz eleget, ugyanis nem tartalmaz Alaptörvényben biztosított jogot az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése. A bírói függetlenség elve ugyanis elsősorban a hatalommegosztással összefüggésben álló alkotmányos alapelv, amely egyes elemeiben – a bírók javadalmazásával és szolgálati jogviszonyuk megszüntetésével összefüggésben – értelmezhető a bírók számára biztosított jogként. A bírói függetlenség elve azonban nem tekinthető a peres eljárásban résztvevő felek Alaptörvényben biztosított jogának {3173/2015. (IX. 23.) AB határozat, Indokolás [31]–[32]}, ezért vélt sérelmére alkotmányjogi panasz nem alapítható.
- [24] 2. Az indítvány a határozott kérelem 52. § (1b) bekezdés e) pontján alapuló törvényi feltételeinek is csak részben felel meg. Az indítványozó a támadott bírói döntések alaptörvény-ellenességét részben az Alaptörvény XI. és XV. cikkére tekintettel állította. Ezen alaptörvényi rendelkezéssel összefüggésben azonban önálló indokolást nem terjesztett elő.
- [25] Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének vélt sérelmével összefüggésben – a fegyveregyenlőség elvével és a bíróságok *contra legem* jogértelmezésével kapcsolatban – sem terjesztett elő alkotmányjogilag értékelhető indokolást. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint alkotmányjogilag értékelhető indokolás hiányában az indítvány nem alkalmas érdemi elbírálásra {3272/2018. (VII. 20.) AB végzés, Indokolás [34]}.
- [26] 3. Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése a közigazgatási hatósági eljárás, és nem pedig a bírósági eljárások vonatkozásában fogalmazza meg a tisztességes eljárás követelményét, így kifejezetten és kizárólag a bírósági eljárás tisztességtelenségével összefüggésben a XXIV. cikk (1) bekezdésére nem alapítható alkotmányjogi panasz {lásd például: 3045/2022. (I. 31.) AB végzés, Indokolás [15]}. A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog indítványban állított sérelmét az Alkotmánybíróság a XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben vizsgálta.
- [27] 4. Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés.
- [28] Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság már előjáróban kiemeli, hogy következetes gyakorlata szerint az Abtv. 27. §-ában szabályozott hatáskörében eljárva a bírói döntés és az Alaptörvény összhangját biztosítja. Ebből következően a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság tartózkodik attól, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {3272/2018. (VII. 20.) AB végzés, Indokolás [38]}.
- [29] Az indítványozó álláspontja szerint ügyében a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog egyrészt azért sérült, mert a másodfokú eljárás és a felülvizsgálati eljárás során is olyan bíró járt el, aki az ügy elbírálásakor a nyilvánosan elérhető ügyelosztási rend alapján nem járhatott volna el, másrészt azért, mert a Kúria tévesen tájékoztatta az indítványozót arról, hogy a felülvizsgálati eljárásban a felek tárgyalás tartását nem kérhetik.
- [30] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az alkotmányjogi panasz a törvényes bíróhoz való jog és a nyilvános tárgyaláshoz való jog állított sérelmével összefüggésben felveti a támadott bírói döntéseket érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét.
- [31] Az indítványt ezért – az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján eljárva – érdemben vizsgálta.

IV.

- [32] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [33] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként áttekintette a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog – indítvánnyal érintett – alkotmányos tartalmát.
- [34] 1.1. Az Alkotmánybíróság a tisztességes eljáráshoz való jog lényegéről kialakított álláspontját elvi jelentőséggel a 6/1998. (III. 11.) AB határozatában foglalta össze, amelyet utóbb több döntésében megerősített és továbbfejlesztett [lásd: 3003/2019. (I. 7.) AB határozat, Indokolás [23]].
- [35] 1.2. A tisztességes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes {6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95; 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]}.
- [36] Az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata szerint egy eljárás tisztességességét mindig esetről esetre lehet csak megítélni, a konkrét ügy körülményeinek figyelembevételével. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság döntéseiben esetről esetre határozta meg a tisztességes eljárás által megkövetelt konkrét ismérveket. Nevesíteni lehet ugyanakkor számos olyan követelményt, amelyeknek egy eljárásnak meg kell felelnie ahhoz, hogy tisztességesnek minősüljön. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a tisztességes bírósági eljárás része a bírósághoz fordulás joga {3215/2014. (IX. 22.) AB határozat, Indokolás [11]–[13]}, a tárgyalás igazságosságának biztosítása {36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [66]}, a tárgyalás nyilvánossága és a bírósági döntés nyilvános kihirdetése {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}, a törvény által létrehozott bíróság {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32]–[34]} független és pártatlan eljárása {21/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [58]}, illetve a perek észszerű időn belül való befejezése {2/2017. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [51]–[52]} és az indokolt bírói döntéshez való jog {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]}. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint a tisztességes eljárásnak része, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége {15/2002. (III. 29.) AB határozat, ABH 116, 118; 22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}.
- [37] 2. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában részben az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó törvényes bíróhoz való jog sérelmét állította. Az Alkotmánybíróság ezért áttekintette a törvényes bíróhoz való jog alkotmányos tartalmát az ügyelosztási rend közzétételére vonatkozó törvényi szabályozással összefüggésben.
- [38] 2.1. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyét a törvény által felállított bíróság bírálja el. Az Alkotmánybíróság értelmezésében „[a] törvény által felállított bíróságra vonatkozó követelmény magában foglalja a törvényes bíróhoz való jogot, vagyis azt, hogy egy konkrét ügyben az eljárási törvényekben megállapított általános hatásköri és illetékességi szabályok szerint irányadó bíróság járjon el. Ezt az alkotmányos elvet a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) az Alapelvek között úgy fogalmazza meg, hogy senki sem vonható el törvényes bírójától [8. § (1) bekezdése]. Ezen túlmenően a Bszi. ismeri a törvény által rendelt bíró fogalmát, aki pedig az eljárási szabályok szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kijelölt bíró [8. § (2) bekezdés]. Az ügyelosztási rendet az objektivitás és a személytelenség biztosítása, az önkényesség kizárása érdekében előző évben állapítja meg a bíróság elnöke, amely a tárgyévben kizárólag szolgálati érdekből vagy a bíróság működését érintő fontos okból módosítható [9. § (1) bekezdés]” {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [39] A Bszi. 8. §-a tehát a törvény alapelvei között rögzíti a törvényes bíróhoz való jogosultságot, és meghatározza a törvényes bíró fogalmát. A törvényes bíró az eljárási szabályok szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kijelölt bíró. A jogalkotó a Bszi. normaszöveg-javaslatához fűzött indokolásban kifejezetten hangsúlyozta, hogy „[e]zen alapvető rendelkezésekhez való szoros kapcsolódása okán, illetve arra tekintettel, hogy ezen jog biztosításának egyik garanciája az ügyelosztási rend kialakítása, a törvény az Alapelvek között helyezi el az ügyelosztási rendre vonatkozó részletszabályokat”. A Bszi. 11. § (2) bekezdése garanciális szabályként előírja, hogy „[a]z ügyelosztási rendtől az eljárási

törvényekben szabályozott esetekben, továbbá igazgatási úton a bíróság működését érintő fontos okból lehet eltérni”.

- [40] Az Alkotmánybíróság – következetes gyakorlatának megfelelően – figyelemmel volt az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) gyakorlatában megjelenő azon lényeges szempontra, hogy az eljáró bíró kiválasztásának, illetve az ügyelosztási rend elveinek és egyéb törvényi szempontjainak mindig ellenőrizhetőnek kell lennie. Ellenkező esetben a szabályozás felvetheti, hogy a függetlenség és pártatlanság hiányának látását keltse, és hogy nem biztosítja azt az előreláthatóságot és bizonyosságot, amely ahhoz kell, hogy egy bíróság „törvény által felállított” bíróságnak minősüljön {EJEB *Miracle Europe Kft. kontra Magyarország* (57774/13), 2016. január 12., 63. bekezdés; lásd részletesen: 3001/2020. (II. 4.) AB határozat, Indokolás [50]–[54]}.
- [41] 2.2. Az indítványozó részben azért állította a törvényes bíróhoz való jog sérelmét, mert a másodfokú bíróság nem a nyilvánosan elérhető ügyelosztási rendnek megfelelő összetételben járt el.
- [42] Az Alkotmánybíróság a rendelkezésre álló iratok alapján megállapította, hogy a Fővárosi Ítéltábla honlapján a 2020. évre – a másodfokú ítélet meghozatalakor (2020. február 6.) – elérhető ügyelosztási rend szerint az 1.Pf. tanács összetétele: Véghné dr. Szabó Zsuzsanna bíró (2019. november 28-tól 2020. június 30-ig tanácselnöki megbízás alapján), dr. Ribai Csilla elnök, tanácselnök, dr. Hegedűs Mária bíró, dr. Kovács Helga Mariann bíró. Ehhez képest az indítványozó ügyében az 1.Pf. tanács dr. Hegedűs Mária tanácselnök és előadó bíró, dr. Kovács Helga bíró és dr. Ócsai Beatrix bíró összetételben járt el.
- [43] Az Alkotmánybíróság az indítványban állított jogsérelemre tekintettel az Abtv. 57. § (2) bekezdése alapján megkereste az indítványi kérelemmel érintett bíróság vezetőjét.
- [44] A Fővárosi Ítéltábla elnöke az Alkotmánybíróság megkeresésére kifejtette, hogy a másodfokú tanács azért járt el a nyilvánosan elérhető ügyelosztási rendtől eltérő összetételben, mert az ügyelosztási rend szerint tanácselnöki feladatokat ellátó bíró akadályoztatása miatt a 2020. február 6-i tárgyalási napon nem tudott eljárni. A Fővárosi Ítéltábla elnöke ezért a 2019. december 7-én kelt – 2019.El.II.F.12/40-I. számú – intézkedésével az ügy előadó bíróját bízta meg az adott ügy tanácselnöki feladatainak az ellátásával. Az ítéltábla elnöke utalt arra, hogy ezen intézkedése a Fővárosi Ítéltáblának az érintett időszakban hatályos Szervezeti és Működési Szabályzat (a továbbiakban: SZMSZ) 62. § (2) bekezdésén és az ügyelosztási rend III/8. pontján alapul. E rendelkezés értelmében a tanácselnök akadályoztatása esetén a kollégiumvezető vagy kollégiumvezető-helyettes javaslatára az elnök dönt a helyettes tanácselnökről.
- [45] A Fővárosi Ítéltábla utalt arra is, hogy a tanács harmadik tagjaként a helyettesítési beosztás szerinti bíró járt el. Válaszához mellékelte a Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiumának a 2020. február 1-28-ig terjedő időszakra előre meghatározott helyettesítési beosztását.
- [46] Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján megállapította, hogy a Fővárosi Ítéltábla elnöke a közzétett ügyelosztási rendtől az ügyelosztási rend szerinti tanácselnök akadályoztatása miatt a bíróság SZMSZ-ében foglaltak alapján – az ügyelosztási rendben meghatározott eljárási rendben és a helyettesítési beosztás szerint – tért el.
- [47] A fenti indokok miatt a másodfokú eljárás vonatkozásában nem állapítható meg az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó törvényes bíróhoz való jog sérelme.
- [48] 2.3. Az indítványozó másrészt azért állította a törvényes bíróhoz való jog sérelmét, mert álláspontja szerint a Kúria ügyében eljáró Pfv.IV. tanácsa sem a nyilvánosan elérhető ügyelosztási rendnek megfelelő összetételben járt el.
- [49] A Kúria 2021. június 22-től hatályos ügyelosztási rendje alapján megállapítható, hogy a Kúria Pfv.IV. tanácsának tanácselnökei: Böszörményiné dr. Kovács Katalin elnökhelyettes és dr. Kovács Zsuzsanna. A tanács tagjai dr. Pataki Árpád és dr. Dzsula Marianna.
- [50] Az indítványozó ügyében tehát egyértelműen megállapítható, hogy a Kúriának az érintett tanácsa a nyilvánosan elérhető ügyelosztási rendnek megfelelő összetételben járt el (tanácselnök: dr. Kovács Zsuzsanna, előadó bíró: dr. Dzsula Marianna, bíró: dr. Pataki Árpád), ezért a törvényes bíróhoz való jog sérelme nem merülhet fel. Nem alapoza meg továbbá a törvényes bíróhoz való jog sérelmét az indítványozónak az az érvelése sem, amely szerint a Fővárosi Ítéltáblán korábban igazgatási feladatot ellátó előadó bíró „találkozhatott” az indítványozó ügyével.

- [51] 3. Az indítványozó a nyilvános tárgyaláshoz való joga sérelmét arra tekintettel állította, hogy a Kúria a felülvizsgálati eljárásban tárgyalás tartása nélkül járt el.
- [52] Az Alkotmánybíróság ezért áttekintette a nyilvános tárgyaláshoz való jog releváns tartalmát. Ennek során figyelemmel volt az EJEB gyakorlatára is {3027/2018. (II. 6.) AB határozat, Indokolás [15]}.
- [53] 3.1. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből az következik, hogy a bíróságnak a jogvitákat nyilvános tárgyaláson (az alapján) kell elbírálnia. Az Alkotmánybíróság azonban a 3115/2013. (VI. 4.) AB határozatban azt is megállapította, hogy „az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből nem következik, hogy a bíróságok az adott ügyre vonatkozó valamennyi rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásban a fél jogait és kötelezettségeit kizárólag tárgyaláson bírálhatják el. A tárgyalási elv, a szóbeliség és a közvetlenség a polgári peres eljárás alapelvei közé tartozik. Nem jelenti azonban ezeknek az alaptörvényi szabállyá emelt alapelveknek a sérelmét, ha a törvény egyes - különösen a rendkívüli - jogorvoslati eljárásokban a bíróság számára lehetővé teszi az indítvány tárgyaláson kívüli elbírálását is” (Indokolás [43]).
- [54] A 3064/2016. (IV. 11.) AB határozatában az Alkotmánybíróság megerősítette azon álláspontját, hogy „önmagában a tárgyalás tartásának mellőzése – más eljárási vagy anyagi jogi alaptörvény-ellenesség hiányában – nem jelent alkotmányjogilag releváns procedurális alapjogi sérelmet. Ilyen alapjogi sérelem fő szabályként az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése egészének figyelembe vétele alapján állapítható meg, nem pedig pusztán e komplex alaptörvényben biztosított jog egyes részjogosítványainak a jog egészéből kiszakított értelmezésével” (Indokolás [14]).
- [55] 3.2. Az EJEB gyakorlatában kiemeli, hogy a fellebbviteli eljárásokban, még akkor is, ha a másod- vagy harmadfokú bíróság mind jogkérdéseket, mind ténykérdéseket elbírálhat, a tisztességes tárgyalás [Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJE) 6. cikk (1) bekezdés] nem követeli meg mindig, az ügy jellegétől függetlenül nyilvános tárgyalás tartását {EJEB *Fejde kontra Svédország* [GC] (12631/1987), 1991. október 29., 31–32. bekezdés}. Az elsőfokú eljárást követően a nyilvános tárgyalás szükségességének megítélése során más szempontokra is, így az észszerű időn belüli elbíráláshoz való jogra és ehhez kapcsolódóan a bíróságok ügyterhének gyors kezelésére is figyelemmel kell lenni. Ha első fokon már tartottak tárgyalást, akkor a tárgyalás mellőzését a másod-, illetve harmadfokú eljárás sajátos jellemzői indokolhatják [EJEB *Helmers kontra Svédország* (11826/85), 1991. október 29., 36. bekezdés].
- [56] Az EJEB gyakorlatából az szűrhető le, hogy az EJE 6. cikk 1. bekezdéséből nem következik a nyilvános tárgyalás tartásának, illetve a személyes megjelenés jogának a biztosítása a fellebbviteli bíróság előtt, még akkor sem, ha e bíróság mind ténykérdésben, mind jogkérdésben felülbírálati jogkörrel rendelkezik. Annak eldöntése érdekében, hogy kell-e tárgyalást tartani, a kérdéses eljárás különös jellemzőire, a fellebbviteli fórum felülbírálati jogkörére, az ügyben eldöntendő kérdés természetére és a felek érdekeire kell figyelemmel lenni.
- [57] 3.3. Az adott esetben az indítványozó a Kúria Pfv.IV.20.672/2020/7. számú ítéletének alaptörvény-ellenességét arra tekintettel állította, hogy a Kúria – véleménye szerint – tévesen tájékoztatta az indítványozót arról, hogy nem kérheti tárgyalás tartását. Utalt arra, hogy a 2020. április 21-én előterjesztett felülvizsgálati kérelmében tárgyalás tartását kérte. A Kúria a 2020. június 23-án meghozott Pfv.IV.20.672/2020/3. számú végzésében a veszélyhelyzet ideje alatt érvényesülő egyes eljárásjogi intézkedésekről szóló 74/2020. (III. 31.) Korm. rendelet 2020. április 21-én hatályos 29. § (1) bekezdésére hivatkozással tájékoztatta az indítványozót, hogy a felülvizsgálati eljárásokban a felek tárgyalás tartását nem kérhetik. Az indítványozó érvelése szerint ugyanakkor a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készségről szóló 2020. évi LVIII. törvény 143. § (1) bekezdése kizárólag akkor tette lehetővé, hogy a Kúria tárgyalás tartása nélkül járjon el, ha a 2020. március 31. napja és 2020. június 1. napja közötti időszakban értesítette a feleket a tárgyaláson kívüli elbírálásról. Az indítványozó esetében ugyanakkor az értesítésre 2020. június 23-án került sor.
- [58] Az indítványozó álláspontja szerint a Kúria azért hozta meg a Pfv.3. sorszámú „jogellenes végzését a nyilvános tárgyalás mellőzéséről, hogy a felülvizsgálati eljárásban az indítványozó ne tudja előadni a határidőkkel kapcsolatos megállapításait és az alperesi ellenkérelem elkésettségét és annak jogellenes befogadását”.
- [59] Az Alkotmánybíróság az indítványozó érvelésére tekintettel hangsúlyozza, hogy az indítványozó által állított sérelem a felülvizsgálat – mint rendkívüli perorvoslati – szakban merült fel. Ebben az eljárási szakban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt (Pp. 422. §). A felülvizsgálati kérelemben nem lehet

hivatkozni új jogalapra és olyan új tényre, körülményre, amely nem volt az elsőfokú eljárás tárgya. Lényeges továbbá kiemelni, hogy a felülvizsgálati tárgyaláson a felülvizsgálati kérelem kiegészítésére vagy megváltoztatására sincs lehetőség [Pp. 413. § (3) bekezdése]. A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél abban a keretben adhatja elő indokaikat, amelyet a felülvizsgálati kérelem kijelöl.

- [60] A Pp. hivatkozott rendelkezései alapján tehát megállapítható, hogy az indítványozó a felülvizsgálati tárgyaláson – a jogorvoslati szak rendkívüli jellege folytán – csak olyan indokokat adhatott volna elő, amely az elsőfokú eljárásnak tárgya volt, és amelyet a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott.
- [61] Az Alkotmánybíróság döntéseiben következetesen hangsúlyozza, hogy miután nem törvényességi szempontú vizsgálatot végez, és nem egyszerű felülvizsgálati fórumként jár el, az esetleges eljárási hibák, jogértelmezési, ténymegállapítási kérdések nem vezetnek a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmének megállapítására. Az alkotmányossági vizsgálat fókuszában az a kérdés áll, hogy az eljárás egésze szempontjából történt-e olyan beavatkozás, amely az eljárás tisztességtelenségét eredményezi. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza ezért: „Az eljárás egyes elemeinek törvénysértő volta önmagában nem eredményez szükségképpen alaptörvény-ellenességet, és – mivel eljárása során az Alkotmánybíróság előtt mércéül kizárólag az Alaptörvény áll –, csak alapos alkotmányjogi mérlegelés után dönthető el, hogy [...] egyes szabálysértések, akár külön-külön, akár összességükben alaptörvény-ellenességhez vezettek-e” [3145/2015. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [50]; 3305/2020. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [51]].
- [62] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozónak az egyetem ellenkérelmével és a határidő hosszabbítással összefüggésben előadott kifogását az első- és másodfokú bíróság vizsgálta, és részletes indokát adta annak, hogy miért nem valósult meg eljárási szabálysértés. A Kúria pedig ítéletében utalt arra, hogy az indítványozó felülvizsgálati kérelme ebben a körben – figyelemmel a Pp. 413. § (1) bekezdés *b)* pontjában foglaltakra – érdemi vizsgálatra alkalmatlan volt, mert nem tartalmazta a megsértett jogszabályt, és annak indokait, hogy az állított jogszabálysértés hogyan és miért hatott ki az ügy érdemi eldöntésére.
- [63] 4. Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján megállapította, hogy a jelen ügyben nem állapítható meg a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelme.

Budapest, 2022. június 13.

Dr. Juhász Miklós s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/3670/2021.

• • •